

К.е.н. Владимирська В.Н.,
доц. кафедри банківської справи

Крейтор С.Ю., студент 5 курсу

Одеський Національний Економічний Університет

ВЗАЄМОДІЯ БАНКІВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЦИКЛІЧНОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

В Україні найбільш розвинений ринок банківських послуг. Небанківський фінансовий сектор все ще відстає від банківського. Лідуючі позиції у небанківському фінансовому секторі посідає страховий ринок.

Створення спільних продуктів дуже перспективне і для страхових компаній, і для банків. Зарубіжні банки до 1/3 прибутку одержують від реалізації страхових продуктів.

Вагомий внесок у розвиток досліджень взаємодії банків зі страховими компаніями було здійснено такими зарубіжними дослідниками, як А. Гарсія-Херреро (А. Garcia-Herrero), Дж. Каммінс (J. Cummins), І. Н. Кожевнікова та ін. Серед вітчизняних робіт слід виділити публікації В. Д. Базилевича., Т. А. Васильєвої, Р. Р. Арутюнян, К. В. Багмет, Н. М. Внукової, О. Д. Вовчак. та ін..

Розвиток ринкової економіки відповідно до теорії «макроекономічної рівноваги» характеризується нестабільністю та циклічністю. Періодичне чергування підйомів та спадів ділової активності обумовлює хвилеподібно зростаючий характер розвитку будь-якої національної економічної системи.

Системоутворюючими секторами економіки є реальний та фінансовий, взаємодія яких безпосередньо здійснює вплив на формування відповідних

фаз циклів ділової активності: дно (рецесія, криза); підйом (пожвавлення, розігрів); піднесення); спад (депресія).

Досліджуючи циклічність економічного розвитку, М.І. Туган-Барановський зазначав, що саме завдяки наявності грошей та кредиту всі коливання в економіці отримують значно більший розмах [1].

Відомий економіст, представник кейнсіанської школи Х. Мінські (Human Minsky) [2] стверджував, що фінансова система здійснює першочерговий вплив на прискорення зміни фаз економічного циклу.

Розпочнемо аналіз з фази зростання ділової активності. Раціональні очікування основних суб'єктів економіки (фінансових посередників, суб'єктів підприємницької діяльності, домогосподарств) щодо підвищення майбутніх доходів призводять до розгортання інвестиційного процесу.

Даний період в економіці є «ідеальним», адже характеризується пожвавленням економіки, яке відбувається як правило за рахунок впливу держави через застосування інструментів грошово-кредитної, фіскальної та податкової політики.

Що стосується банківсько-страхової взаємодії, то на фазі підйому економіки фінансові посередники намагаються об'єднати свої капітали та/або фінансові, інформаційні, технологічні та кадрові ресурси з метою більш повного задоволення платоспроможного попиту з боку споживачів фінансових продуктів.

II фаза економічного циклу - пік (піднесення). Приток грошових коштів позичальників виявляється з часом достатній лише для сплати відсотків за боргом. Для погашення основної частини заборгованості позичальники вдаються до нових кредитів, потрапляючи до фінансової пастки. Боржники попадають у так звану «фінансову піраміду», тобто ситуацію, коли боржники не можуть розрахуватись навіть за відсотками, а тому ще більше намагаються збільшити свою заборгованість за рахунок отримання нових кредитів. Банки у свою чергу намагаються задовольнити швидко зростаючий попит на кредитні ресурси, збільшуючи кредитні портфелі без адекватної оцінки ризиків, що як правило призводить до виникнення кредитних бумів.

Отже, ключовими особливостями функціонування банків на фазі піднесення (буму) економічного циклу є наступні:

1. Розгортання кредитного буму. Штучне розкручування банками кредитного буму, найчастіше, призводить до: стимулювання споживання у борг; орієнтації людей на споживання імпортованих товарів; загрозової ситуації в платіжному балансі країни і дестабілізації золотовалютних резервів Національного банку України [3].

2. Збільшення обсягів іноземного інвестування в банківський сектор. На фазі піднесення, як правило, відбувається активізація діяльності вітчизняних банків щодо залучення кредитних ресурсів на зовнішніх ринках капіталу. На фазі буму банківська система повністю розкривається для міжнародного капіталу та стає суб'єктом активного поглинання [3].

3. Ріст зовнішньої заборгованості національної банківської системи зовнішня заборгованість банківських установ.

4. Банками реалізується практика надання довгострокових інвестицій за рахунок короткострокових зобов'язань.

Ключові особливості функціонування страхових компаній на фазі економічного буму:

1. Внаслідок розгортання буму споживчих та іпотечних кредитів прискореними темпами зростають обсяги страхових премій та комісійних винагород страхових компаній. Значно розширюється клієнтська база.

2. Обсяги інвестування з боку вітчизняних страхових компаній у реальний сектор економіки країни досягають пікового значення.

3. Відбувається приплив іноземного капіталу до страхового сегмента.

На фазі економічного буму відбувається прискорення темпів розвитку інтеграційних процесів між фінансовими посередниками. З одного боку, відбувається зростання рівня концентрації капіталів у межах виключно страхового сегмента. З іншого боку, активізуються процеси вертикальної інтеграції - найчастіше між банками та страховими компаніями.

Перехід економічного розвитку до III фази циклу - спаду є закономірним явищем, що спричинений, перш за все, кредитними бумами.

На даній фазі найбільш уразливими до удару фінансової кризи виявляються банки з національним капіталом, які проводили на попередній фазі цілеспрямовану агресивну політику щодо максимального розширення своєї діяльності. Під натиском кризових явищ кредитний портфель банків виявляється неліквідним, що призводить до втрати платоспроможності.

Крім цього, на фазі спаду звужується попит на кредитні ресурси, знижуються процентні ставки. Різке падіння норми чистого прибутку обумовлює скорочення обсягів інвестування.

Процес скорочення ділової активності є не менш кумулятивним, аніж процес розширення. Усі фактори, що сприяли підйому, тепер діють у зворотному напрямі, знижуючи ділову активність.

Отже, якщо фаза підйому забезпечувалась за рахунок накопичення боргів, то фаза спаду обумовлюється неспроможністю боржників виконати свої боргові зобов'язання перед кредиторами (банками).

IV фаза економічного циклу - криза (дно). Ключовими особливостями функціонування банків у період кризи є наступні:

1. Збільшення у структурі кредитних портфелів банків «неякісних» кредитів (прострочених, сумнівних, безнадійних);
2. Звуження ресурсної бази;
3. Скорочення обсягів кредитування реального сектора економіки.
4. Посилення проблем з ліквідністю банків.

Ключовими особливостями функціонування страхових компаній на фазі «криза» є наступні:

1. Скорочення обсягів отриманих страхових премій внаслідок;
2. Збільшення обсягів страхових виплат;
3. Скорочення обсягів інвестування у реальний сектор економіки.

Розглянемо ключові особливості інтеграційної взаємодії між банками та страховими компаніями на кризовій фазі економічного циклу.

1. Якщо банк і страхова компанія функціонують у межах одного інтегрованого об'єднання - можливо:

У першому випадку реалізується «ефект зараження»: погіршення фінансового стану материнської компанії (банку/страхової установи) негативно впливає на стабільну діяльність дочірніх компаній (страхових компаній/банків).

В ситуації коли під час кризи материнська компанія - банк або страхова компанія, не відчувають негативних впливів, відбувається перелив капіталу до дочірніх компаній з метою відновлення їх платоспроможності, що як свідчить досвід, є невиправданим та необгрунтованим, і здійснюється найчастіше на суб'єктивній основі, без урахування реальних ризиків.

2. Якщо рівень інтеграції є низьким або середнім, то спільне функціонування банків та страхових компаній на фазі «криза» практично не зазнає суттєвих загроз.

3. На будь-якому рівні інтеграції на кризовій фазі економічного циклу негативні явища у функціонуванні як страхових компаній, так і банків підсилюються за рахунок неадекватного державного регулювання.

З вище викладеного зрозумілим є те, що саме агресивна та фінансово необґрунтована кредитна політика банків закладає передумови для поступового або навпаки різкого переходу економічного циклу з фази буму в фазу спаду[4].

Список літератури

1. Туган-Барановський М. І. Політична економія : Курс популярний / М. І. Туган-Барановський Акад. Наук України, Ін-т економіки. - К. : Наукова думка, 1994. – 262;
2. Багмет К. В. Розвиток банківсько-страхової інтеграції на різних фазах економічного циклу // Проблемы развития финансовой системы Украины в условиях глобализации : сб. тр. XIV Междунар. науч.-практ. конфер. аспирантов и студентов (21-23 марта 2012 г.), г. Симферополь, 2012. - С. 15.;
3. Уроки банківської кризи 2008-2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://aub.org.ua/images/analitzaaub>;
4. Одинцов О. Загадки экономического цикла: кредитный бум, ошибочные инвестиции и долговой кризис // Элитный трейдер. – 2011. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.elitetrader.ru/index.php?newsid=127418>.